

KULTURA
LITERATURA
IKUSKIZUNAK
UNIBERTSITATEA
SOZIOLINGUISTIKA

KULTURA

JOXERRA GARZIA

«Euskal Autonomia Elkartean eta Nafarroako Foru-Komunitatean urtez urte egin izan diren kudeaketek ez dituzte oso arin baino lagundu, herri honen kultura-premiak asetzen. Umorermerkea edo arte garestia, ez dirudi beste aukerarik eskaintzen digutenik. Kulturak, ordea, herriaren protagonismoa du oinarri» (*EKBren «Eman euskarari berea/Justicia para el euskara» kanpainaren eskuorritik*).

ARTE GARESTIA

Donostiako Zinemaldiaren argiak itzali berri dira lerrook idazten ari naizelarik. Miarritzen, berriz, oraintxe hasi dira

pizten. Jendearen harrerari erreparaturik, berealdiko arrakasta izan du aurtengo edizioak Donostian. Eskaintza egokia izan da, ongi aukeratua, interesgarria, askotarikoa.

Kanpotik ere jende mordoa etorri da, ohi bezala. Oherik harapatzerik ez omen zegoen inguru guztian. Kulturarako diru-eskasia hitzetik hortzera dabilen honetan, ordea, baliatu al du Zinemaldiak bere sona finantziatzaileen —gu guztion— nortasunaren berri emateko?

Kultur arduradun bat baino gehiago agertu izan zait kexu, Zinemaldiak zurrupatzen duen dirua dela eta ez dela. Non galtzen dira gero kexu horiek? Ala kontzientzia zuritzeko ote dira soilik?

Zinemalдитik irten gabe, euskal zinemaren festa moduko bat antolatu zen Gipuzkoako Foru-Aldundian. Gomitea jaso arren, joateko gogo handirik ez neukan. Asmatuko nukeela uste dut, *lunch* hartan gastaturiko dirua hobekiago enplegatzen. Hala ere, elkarte baten ordezkari izateak joatera bultzatzen ninduen. Eskerrak gomite-txartelean bertan aurkitu nuen koartada: «Gizonezkoak traje ilunez». Ez dakit protokoloa zen, ala potrokoloa. Eta emakumeak, berriz, libre, nahi zuten koloreko. Diskriminatua sentitu nintzen.

Eremu Urriko Hizkuntzen Zinemaldia, berriz, uztailetik urrira pasa da, udatik udazkenera, eta hil honetan egingo da Zarautzen. Zinemaldi egin egiten dira. Beste batzuek, berriz, ospatu. □

KOMATXO ARTEAN

Gipuzkoako Foru-Aldundia aipatu dudanez, esan dezadan hortixe etorri zaizkigula azken aspaldion berririk pozgarrienak. Donostiako Herri Irratia, Gipuzkoako Foru-Aldundiko Kultura Saila eta Euskal Idazleen Elkartearen arteko akordioari esker, literatur programa bat emitituko baita asteazkenero aipatu emisoran, gaueko hamar t'erdietatik aurrera.

«Komatxo artean» izenez aireratzen hasia den programa horren asmoa, literaturzaletasuna suspertzea da. Agian hori ere

ez. Literaturzaleari bere bazka —gaur gaurkoz gainerako he-
dabide gehienetan ukatzen zaiona— emanik ere bere helburua
betetzat joko bailuke.

Gipuzkoarako bakarrik emitituko da programa, eta akaso ez
zuen hemen aipatzeak merezi izango, herri-ekimenerako bide
berri bat zabaltzen duela uste izango ez banu. Alde horretatik,
txalogarria da guztiz Diputazioko kultur arduradunek azaldu
duten malgutasuna eta borondate borondatetsua. □

GALEUZKA ANDORRAN

Aurtengo Galeuzka, Galizia, Katalunia eta Euskal Herriko
idazleen 13. topaketa, Andorran izango da. Gaia, XX. mende
hondarrean idaztea. Gai nagusi hori hirutan banatuko da: Li-
teratura kybernetikaren aroan, publiko eta euskarri berriak eta
ahozko transmisioetik teknologia berrietara.

Lehen gaiari dagokionean, Laura Mintegiren eta Luis Fernan-
dezen txostenak izango dira euskaldunon ordezkari. Bigarre-
nean, publiko eta euskarri berrienean, Iñaki Zabaleta. Ahozko-
tasunetik teknologia berrietarako jauziaz hiru txosten izango
dira. Nagusia, Txema Larrearen esku izanen da. Beste biak, Lu-
zien Etxezarreta eta Xabier Kaltzakortaren kontura.

Horrez gainera, Edorta Gimenez, Mariasun Landa, Iñaki
Zubeldia, Patxi Zubizarreta, Itxaro Borda, Andolin Eguzkitza,
Maite Gonzalez eta ni neu ere han izango gara, hizkuntza ofi-
zial bakartzat katalanera duen munduko estatu bakarrean.

Teknologia berriez hitz egitera bagoaz ere, bidaia mikrobu-
sez egingo dugu, merke beharrez. Ez dio axolarik: agian horre-
tara ahozko-tasuna lantzeko parada izanen dugu, hegazkina
baino berrietarako, kantu eta konturako askoz aproposago bai-
ta autobusa. Nork ez ditu gogoan gaztetako ibiladiak, gogo-jar-
dunetarako txangoak? Larri ibili, oroitzapen horiek gogoan, gaz-
teturik etortzea bat baino gehiago.

Informazio gehiago, itzultitakoan. □

WISLAWA SZYMBORSKA VS BOB DYLAN

Literatur nobel sariari esker, beste poeta baten berri jakin dugu gehienok. Poloniarra, emakumea, 73 urte. Hedabideek, gainerakoan literaturaz hain axolagabe, behin eta berriz errepikatu dituzte agentzietako datuak. Baita poemaren bat edo beste irakurri ere. Ez, noski, poesiaren maitez, primiziaren grina gaiztoz baizik. Biharamunean akabo Szymborska eta akabo poesia... hurrengo sarira arte.

Baina aurtengo Nobelak izan du, irabazleez gainera beste protagonistarik ere. Alde batetik, portugaldarrek kexu dira inoiz ez delako portugesez idazten duen idazlerik saritu izan. Aurten bazuten esperantza adina merezimentu, Saramago eta Lobo Antuneseekin.

Bob Dylanen izendapena, berriz, ustekabekoa gertatu da gehienontzat. Ahozkotasanari euskarri modernoa eman izanagatik izendatu omen dute, besteak beste, eta mundu-mailako erreferentzia bihurtu direlako haren kantik. Andorrara gonbidatu behar ote genuke Dylan? Nik egina dut nire inkestatxo propioa. Gehienak alde atera zaizkit, zergatik ez, euskarri berri bide egin behar zaie, oso ondo dago.

Pentsatzen hasita, gurean ere badugu beste horrenbeste egindakorik. Euskararen eskalara ekarririk, Xabier Lete izendatuko nuke nik hurrengo Nobel sarirako. □

OPERA

Euskarazkorik ezean, gazteleraz entzun ohi dut, Espainiako Radio Nacional delakoan, *El ojo crítico*, kulturaren inguruko irratsaio egunerokoa. Zaharberiturik agertzen da orain, Eduardo Sotillosen gidaritzapean, txukun, arin, interesgarri. Noizko horrelakorik euskaraz?

Aurreko batean, Bilboko operazaleak zituen Sotillos jaunak aipagai. Kideetako bat elkarrizketatu zuen zuzenean. Hango Sotillosen Bilbo laudatu eta goretsi beharra! Espainiako opera-eskaintzarik onena, dudarik gabe, Bilbo. Operazale bil-

botarra, zer esanik ez, adurra zeriola, baietz eta baietz, baina ondo kostata lortua zutela hori guztia.

Bai, kuantu! 200 milioiko dirusail batean 90 milioi eraman ditu Bilboko operazaleen elkarteak. Euskal kulturarako dirua nahi duenak badaki zer egin behar duen: Espainiari begira jarri, Espainiarako eta Espainia-mailan lan egin. Berehala deituko dio Sotillosek.□

ZAUNKAK

Kronikatxo hau egiten hasi nintzenetik zaunka besterik ez dudala egin esan zidan lehengoan lagun batek. Baliteke, baina zakur goseak ez dakit besterik zer egin dezakeen, hori baino hoberik.

Rafael Argullol filosofoak dioenez, errealitatearen erreprezentazio sinple eta hutsalaren aurkako borroka da kultura. Arrazoi Bakarraren diskurtsua baikorra da, eufemistikoa, esaltzailea. Sasi errealitate horren azalpean, errealitatea gatazkatsua eta gordina dela salatzea dagokio kulturari. Kultura beti da inpertinentea. Horri zaunka egitea esaten bazaio, zaunka segitu beharko dugu oraindik puska batean: behar den tokian hitz egiten uzten ez diguten bitartean.

Zaunka egiteari utzi eta ugazabaren esanari ahotsa emateak etekin hobe duela? Bai, noski. Baina nor da zakurrago, gose delako zaunka ari dena, ala ogi koskor bat lortzearren nagusiaren esaneko leial egiten dena?□

OTEIZA BERTSOZALE

Bertsolari Elkarte zena Bertsozale Ekarte bihurtu zaigu. Ez da izen-aldaketa hutsa. Dirulaguntzen iturria gero eta agorrago dagoenez, eta telebistako ateak oso goitik itxirik, orain arte ez bezalako elkarte-eraketa osatu nahi luke. Lehenik eta behin, zabaldu beharra dauka. Jende askok uste bide du derrigorrez bertsolari izan beharra dagoela Elkarteko bazkide

izateko. Ez da horrela. Inoiz ez da horrela izan, eta izen-aldaketa betiko izanera egokitzea baizik ez dator.

Baina Elkartearen biziraupena baino areago dago jokoan. EKBkoen aldarriak dioen bezala, «Kulturak, ordea, herriaren protagonismoa du oinarri». Ez dirudi hori denik diru-banatzaileren ikuspegia. EKBren kanpainia bera, Euskararen Unibertsorearen inguruan sortu den mogimentua... kronika hauetan hasiera-hasieratik salaturiko ezinegonaren sintoma garbiak dira. Bertsozale Elkartea bezalako erakundeak ez dira bertsolaritzaren osasunerako bakarrik komenigarri. Kulturak berak behar ditu horrelakoak, biziko bada. Eta, egia esan, «umore merkearen» eta «arte garestiaren» artean miseria handia dago.

Gezurra baita, gezur interesatua gainera, bertsolaritzaren inguruan dirua barra-barra mugitzen delako hori. Nik ez dut egundo ezagutu artistarik, bertsolaria bezain auzolanean murgildutakorik. Urte guztiko plaza guztiak kontuan harturik ere, diru-kopuru barregarria da bertsolaritzaren inguruan mugitzen dena. Arte merkea eta umore garestia da bertsolariena, zentzu horretan. Operarekin alderatu baino ez dago.

Zaharberriturik agertuko zaigu, beraz, Bertsozale Elkartea. Izenaren eta izanaren arteko zubi den logotipoa ere berria izango omen du. Apaingarri huts izan ez dadin, izena eta izanaren lotura benetakoa izan dadin, Oteizari eskatu zaio logotipoaren diseinua. Nekez asma zitekeela uste dut egokiagorik. Batetik, Oteizaren bertsolaritzarekiko atxikimendua ez baita atzo goizekoa, *Quousque tandem*-eko intuizioak lekuko. Bestetik, euskarazko kulturaren alorrak gaur egun bizi duen ezinegona ondo baino hobeto sinbolizatzen baitu eskultore eta pentsalari oriotarrak: *Quousque tandem? Noiz arte?* □